

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології

Кафедра соціальної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Термін навчання: 3 роки 10 місяців
Спеціальність 053 Психологія (Бакалавр)

Освітня програма
«Дитяча психологія та психологічна практика»

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “ ” серпня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Спеціальна психологія
Викладач	Мицько Володимир Мирославович
Контактний телефон викладача	0973323135
Email викладача	volodymyr.mytsko@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредитів ЄКТС: 90 год
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Понеділок 11.00-12.00

2. Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна «Спеціальна психологія» вивчає психофізіологічні особливості аномальних дітей, закономірності їх виховання і навчання.

Спеціальна психологія є розділом психологічної науки про закономірності розвитку, виховання, навчання і підготовки до соціальної адаптації та реабілітації різних категорій дітей з проблемами в розвитку.

Предметом вивчення спеціальної психології як галузі наукового пізнання є діти з проблемами в розвитку і проблеми їх навчання і виховання.

Спеціальна психологія – розділ психології, який вивчає закономірності розладу психічної діяльності і властивостей особистості у разі виникнення психічних порушень. Її значення полягає в можливості глибшого пізнання закономірностей функціонування і розвитку нормальної психіки, вивчення психічного здоров'я, а також факторів, які активізують чи гальмують розвиток особистості в ході її онтогенезу і соціогенезу.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета та цілі курсу:

Дисципліна «Спеціальна психологія» вивчає психофізіологічні особливості аномальних дітей, закономірності їх виховання і навчання.

Спеціальна психологія є розділом психологічної науки про закономірності розвитку, виховання, навчання і підготовки до соціальної адаптації та реабілітації різних категорій дітей з проблемами в розвитку.

Предметом вивчення спеціальної психології як галузі наукового пізнання є діти з проблемами в розвитку і проблеми їх навчання і виховання.

Спеціальна психологія – розділ психології, який вивчає закономірності розладу психічної діяльності і властивостей особистості у разі виникнення психічних порушень. Її значення полягає в можливості глибшого пізнання закономірностей функціонування і розвитку нормальної психіки, вивчення психічного здоров'я, а також факторів, які активізують чи гальмують розвиток особистості в ході її онтогенезу і соціогенезу.

Метою курсу «Спеціальна психологія» є ознайомити студентів з основними відхиленнями у розвитку психічної діяльності людини, розвивати в них вміння робити психологічний аналіз складних ситуацій взаємодії з особами, які мають відхилення у психічному розвитку; формування у студентів знань про психофізіологічні особливості аномального розвитку людини.

Цілі курсу:

- 1) засвоєння базових понять, що відображають зміст спеціальної психології;
- 2) освоєння студентами знань відносно аналізу закономірностей розладу психіки, зокрема змін особистості людини з порушеннями;
- 3) сформувані у студентів уявлення про закономірності розладу психічної діяльності і властивостей особистості порівняно із закономірностями формування і протікання психічних процесів у нормі; закономірності аномальної відображувальної діяльності мозку;
- 4) ознайомити студентів з провідними течіями, напрямками, теоретичними і концептуальними підходами до спеціальної психології; системою концептуальних і теоретичних положень спеціальної психології, що утворюють основу практичної діяльності психолога;
- 5) психологічна діагностика порушень психіки для уточнення діагнозу, проведення навчальної, трудової, судової, військової експертизи.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності (відповідно до матриці ОП):

ЗК12. Здатність працювати з людьми, різними за віком, характером і соціальним статусом.

Фахові компетентності (відповідно до матриці ОП):

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема в контексті організації заходів раннього втручання).

СК10. Здатність визначати відповідність нормативам розвитку та організувати психологічну допомогу дітям та підліткам.

Програмні результати навчання (відповідно до матриці ОП):

ПР7. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР8. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).

ПР16. Враховувати коморбідні розлади, фармакологічні втручання інших фахівців при діагностиці та застосуванні методів психологічної допомоги.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	16 год.
семінарські заняття / практичні / лабораторні	6+8 год.
самостійна робота	60 год.

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
III	053 Психологія	V	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість годин		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Спеціальна психологія як наука: нормальний та аномальний розвиток	2	-	4
Тема 2. Історія поглядів на причини психічних порушень та аномального розвитку людини	2	-	4
Тема 3. Огляд найбільш поширених психічних розладів	2	-	4
Тема 4. Порушення психічних процесів	2	-	4
Тема 5. Порушення психічного розвитку в немовлячому та ранньому віці	2	-	4
Тема 6. Порушення психічного розвитку в дошкільному та молодшому шкільному віці	2	-	4
Тема 7. Порушення психічного розвитку в підлітковому віці	2	-	4
Тема 8. Психологія дітей із порушеннями слуху	-	2	5
Тема 9. Психологія дітей із порушеннями зору	-	2	4
Тема 10. Психологія дітей з розумовою відсталістю	1	2	4
Тема 11. Психологія дітей із затримкою психічного розвитку	1	2	4
Тема 12. Психологія дітей з порушеннями мови	-	2	5
Тема 13. Психологія дітей з розладами спектру аутизму (РСА)	-	2	5
Тема 14. Психологія дітей з дитячим церебральним паралічем	-	2	5
ЗАГ.:	16	14	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p>Оцінювання навчальних досягнень студентів за усіма видами навчальних робіт проводиться за поточним і підсумковим контролюми. Об'єктом оцінювання знань умінь та навичок студентів є програмний матеріал освітнього компонента, засвоєння якого перевіряється під час контролю.</p> <p>Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, виконання практичних, робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту, здатності публічно, письмово чи в електронному форматі представляти певний матеріал.</p> <p>Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в усній та письмовій формі (опитування на семінарських заняттях, тестування, контрольна робота, самостійна робота).</p> <p>Підсумковий контроль та екзамен. Підсумковий контроль виставляється на останньому семінарському занятті як підсумок виконання всіх визначених робочою програмою завдань. Мінімальна кількість балів – 50. Максимальна кількість балів – 100.</p> <table border="1" data-bbox="608 974 1461 1317" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <thead> <tr> <th colspan="2">Накопичування балів під час вивчення дисципліни</th> </tr> <tr> <th>Види навчальної роботи</th> <th>Максимальна кількість балів</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Лекція</td> <td>30</td> </tr> <tr> <td>Семінарське заняття</td> <td>60</td> </tr> <tr> <td>Самостійна робота</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>Індивідуальне завдання</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>Залік</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Максимальна кількість балів</td> <td>100</td> </tr> </tbody> </table>	Накопичування балів під час вивчення дисципліни		Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів	Лекція	30	Семінарське заняття	60	Самостійна робота	5	Індивідуальне завдання	5	Залік	0	Максимальна кількість балів	100
Накопичування балів під час вивчення дисципліни																	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів																
Лекція	30																
Семінарське заняття	60																
Самостійна робота	5																
Індивідуальне завдання	5																
Залік	0																
Максимальна кількість балів	100																
<p>Вимоги до письмових робіт</p>	<p>При виконанні письмових завдань оцінювання відбувається за наступними критеріями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - своєчасність виконання (1 б.); - повний обсяг виконання (2 б.); - якість виконання навчального завдання (1 б.); - посилання на джерела (1 б.). <p>Тестування у системі дистанційного навчання передбачає надання відповідей на певну кількість запитань, що визначаються змістом теми.</p> <p>Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів. Впродовж курсу студенти проходять шість-вісім етапів поточного тестування.</p> <p>Письмове завдання студенти подають у систему Google classroom, де і прописана інструкція до завдання відповідно до тематики і проєктного підходу навчання.</p> <p>Термін здачі – 15 тиждень навчання</p>																
<p>Семінарські, практичні заняття</p>	<p>При підготовці до семінарського заняття студенти повинні продемонструвати знання та вміння передбачені темою</p>																

	<p>заняття.</p> <p>Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - своєчасність виконання (1 б.); - повний обсяг виконання (1 б.); - якість виконання навчального завдання (1 б.); - самостійність виконання (1 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.) <p>На семінарських, практичних заняттях № 1-10 проводиться підсумковий зріз знань.</p> <p>До початку заняття надати викладачеві план-конспект заняття.</p> <p>Після проведення заняття необхідно надати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - самоаналіз проведеного заняття; - аналіз заняття, проведеного іншими студентами групи. <p>Критерії оцінювання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміння роботи навчальної групи та викладача за обраною формою (1 б.); - ступінь готовності до роботи за обраною формою, використання наочності (роздаткових матеріалів, заповнення таблиць, схем, малювання на дошці, плакати) (2 б.); - вільне володіння матеріалом щодо обраного питання, пояснення головних понять (1 б.); - взаємодія з аудиторією, вміння підготувати навчальну групу до роботи, пояснити алгоритм роботи, вміння зацікавити, залучити аудиторію до розгляду питання, вміння звернутися до аудиторії за поясненнями, вміння ставити питання (питання проблемного характеру, на роздум, на кмітливість) (3б.); - підведення підсумків, вміння робити висновки (викладення основної ідеї теми, що розглядалася, у вигляді тез, вираження власного ставлення до питань, що висвітлюються, зазначення ще не вирішених проблем, звернення до аудиторії тощо) (2б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.).
Умови допуску до підсумкового контролю	До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали не менше 55% завдань, передбачені навчальною програмою з дисципліни та набрали за поточну успішність кількість балів, не меншу за 50 балів
Підсумковий контроль	Екзамен виставляється за сумою підсумкового семестрового контролю, що виводиться на завершальному семінарському занятті (шляхом підсумку попередньо отриманих результатів за різні форми контролю) – 50 балів, та екзаменаційної оцінки – 50 балів, в сумі – 100 балів

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи	Студенти денної форми навчання виконують і здають всі завдання для самостійної роботи під час тижнів контролю
-----------------	---

	<p>самостійної роботи студентів. Тести до тем виконуються у день відповідного практичного заняття. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, виконують всі завдання згідно вимог, проходять тестування за темами. Оцінки за роботу на семінарських заняттях отримують за виконання самостійної роботи та її презентації не пізніше ніж за 1 тиждень до останнього семінарського заняття.</p>
Відвідування занять	<p>Політика курсу передбачає своєчасне виконання студентами усіх видів робіт. У випадку пропуску пар з поважних причин студенти мають право відпрацювати невиконаний обсяг робіт за умови надання необхідної документації (довідки і т.ін.). Усі ці роботи повинні бути виконані й представлені студентом у встановлений час консультацій, при цьому не пізніше ніж за 1 тиждень до останнього семінарського заняття в даній студентській групі. Студент, який пропустив заняття без поважних причин, не отримує бали за усні відповіді. Невиконані своєчасно тести, контрольну роботу, завдання для самостійної роботи можуть виконати і здати до наступного семінарського заняття, однак оцінка при цьому буде знижена на 20 %. Передбачено додаткові бали (до 3) за активну участь на семінарських заняттях чи іншу наукову активність.</p>
Академічна доброчесність	<p>Студенти повинні дотримуватися норм поведінки, прописаних у Положенні про академічну доброчесність у Прикарпатському національному університеті ім. В. Стефаника. Положення про запобігання академічному плагіату: https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/nova-redaktsiiapolozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu.pdf Положення 2 https://pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/02/Кодекс.FR12.pdf У випадку виявлення випадків плагіату у виконанні навчальних завдань, академічної недоброчесності (списування), пред'явлені студентом завдання не зараховуються.</p>
Неформальна освіта	<p>Можливі зарахування курсів, які відповідають змісту дисципліни загалом чи її окремих тем. Такі курси зараховуються відповідно як опрацьована тема чи як виконане практичне завдання за умови наявності презентації пройденого курсу та його підтвердження сертифікатом. Рекомендовані платформи: Prometheus, EdEra, Coursera Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №819 від 29.11.2019) - https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja</p>

8. Рекомендована література

1. Когутяк Н., Мицько В. Дослідження ефективності тренінгу реципрокної імітації для дітей із розладами спектру аутизму. Інсайт: психологічні виміри суспільства. 2023. № 10. С. 339–359. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2023-10-17>
2. Мицько В.М., Безп'ята М.М. Психолого-педагогічні умови упровадження інклюзивного навчання в діяльність закладу дошкільної освіти // Теорія і практика сучасної психології: Збірник наукових праць. Випуск № 1. Том 3. – Запоріжжя, Класичний приватний університет, 2020. – С. 153-156.
3. Мицько В.М. Психологічна феноменологія материнської депривації // Дослідження різних напрямів розвитку психології та педагогіки: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (15–16 листопада 2019 р., м. Одеса). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2019. Ч. 1. С. 64-68.
4. Мицько В.М., Сидорик Ю.Р., Когутяк Н.М. Тривожність як наслідок материнської депривації у дітей молодшого шкільного віку Теорія і практика сучасної психології: Збірник наукових праць. Випуск № 2. – Запоріжжя, Класичний приватний університет, 2020. – С. 153-156.
5. Когутяк Н.М., Мицько В.М. Поведінкові індикатори уваги до емоцій у дітей із розладами спектру аутизму. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, червень 2020. № 11. С. 126–130.
6. Мицько В., Сидорик Ю. Психологічна зрілість як умова професійної ефективності та стресостійкості вчителів інклюзивних класів // Соціальне партнерство та міжвідомча взаємодія у вирішенні актуальних проблем інклюзії: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Чернівці, 22 листопада 2019 р.). Чернівці: Тухнодрук, 2019. – С. 209-211.
7. Когутяк Н.М. Психологія аутичної дитини: монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2016, - 285 с.
8. Кобильченко В.В., Омельченко І.В. Спеціальна психологія. Київ: Академія, 2020. - 224 с.
9. Дефектологія та спеціальна психологія: навчально-методичний посібник / укладач. Т. О. Гетьман. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 162с.
10. Спеціальна психологія: тексти. – Ч. 1. / За ред. М. П. Матвєєвої, С. П. Миронової. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний ун-т, 1999. – 158 с.
11. Спеціальна психологія: тексти. – Ч. 2. / За ред. М. П. Матвєєвої, С. П. Миронової. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний ун-т, 2001. – 142 с.
12. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: навчально-методичний посібник. Луцьк, 2011. - 265 с.
13. Кузнєцов В.М., Чернявський В.М. Психіатрія. – К.: Здоров'я, 1993. – С. 3-10.
14. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: підручник. – К.: Знання, 2008. – 360 с.
15. Аймедов, К. В. Біопсихосоціальна модель допомоги у клінічній практиці: Цикл наукових праць / К. В. Аймедов. - Одеса: Прес-кур'єр, 2016. - 175 с.

Викладач

Мицько В.М.